

Områdesnämnden för humanvetenskap

Stefan Helgesson
Vicerektor

Socialdepartementet
Regeringskansliet

Handläggare:
Karolina Alveryd

Yttrande över remiss: En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga (SOU 2024:30)

Områdesnämnden för humanvetenskap har ombetts att till Socialdepartementet inkomma med synpunkter på remiss av betänkandet *En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga (SOU 2024:30)*. Betänkandet har remitterats till Juridiska fakulteten och Samhällsvetenskapliga fakulteten. Synpunkter har inkommit från Juridiska fakulteten och Samhällsvetenskapliga fakulteten och redovisas i bifogade bilagor, som utgör områdesnämndens svar.

Stefan Helgesson

Karolina Alveryd

Juridiska fakultetskansliet

Områdesnämnden för humanvetenskap

Remiss av En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga, SOU 2024:30

Om Juridiska fakultetsnämndens remissvar och ställningstagande

Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet har beretts tillfälle att inkomma med synpunkter på SOU 2024:30, som ytterst bygger på strävandet att skydda och förhindra barn och unga från att begå brott och involveras i en kriminell livsstil.

Fakultetsnämnden ställer sig i huvudsak positiv till förslag som tar sikte på brottsförebyggande åtgärder för barn och unga och förslag på detta område kan anses såväl prioriterade som motiverade. Däremot är fakultetsnämnden av uppfattningen att förslaget brister i vetenskaplig grund och att det i nuläget är mycket svårt att överblicka vilka konsekvenser utredningens förslag skulle få.

I de delar som behandlar mänskliga fri- och rättigheter samt realiseringen av barnrättsperspektivet avstyrker fakultetsnämnden vissa förslag. De förslag som avstyrks och grunden för fakultetsnämndens ställningstagande utvecklas nedan.

Förslagets vetenskapliga grund

Utredningens förslag grundar sig på den ordning som har införts i Danmark år 2019. Fakultetsnämnden vill uppmärksamma att det även i utredningen lyfts att det inte finns närmare forskning eller andra studier rörande hur reformen faktiskt har påverkat ungdomsbrottsligheten i Danmark. Det tycks finnas visst stöd för att reformen har haft brottsförebyggande effekter för barn under 15 år, men inte för unga över 15 år. Vidare vill fakultetsnämnden uppmärksamma att det danska systemet med ungdomskriminalitetsnämnder har varit föremål för kritik. Den vetenskapliga grunden bör beaktas mot bakgrund av långtgående inskränkningar i såväl mänskliga fri- och rättigheter som barnrättsperspektivet, som ska behandlas nedan.

Övergripande reflektioner om terminologi och bristande överblick över andra reformer på området

Förslagen som läggs i utredningen handlar, som framgår redan av dess rubrik, om brottsförebyggande åtgärder, men det är åtgärder som kan beslutas om utan samtycke,

Juridiska fakultetsnämnden

d.v.s. utan barn och vårdnadshavares samtycke. Som utvecklas nedan innebär det inskränkningar i mänskliga fri- och rättigheter. Att detta benämns som förebyggande bryter på ett tydligt sätt mot den terminologi som vanligen används i såväl lagstiftning som praktiskt socialt arbete där preventiva insatser och förebyggande arbete har förutsatt frivillighet. Denna reform, och även vissa andra reformer som utreds och genomförs för närvarande, bryter således mot grunderna för socialt arbete och insatser till människor som kan vara i behov av stöd.

Ytterligare en övergripande reflektion som bör beaktas är att flera reformer redan har genomförts och att det pågår många utredningar som rör såväl socialrättsliga som straffrättsliga frågor kopplade till barn och unga. Det är i nuläget mycket svårt att överblicka helheten och vilka konsekvenser enskilda förslag som de som läggs fram i denna utredning kan leda till. Ett samlat grepp om de mycket omfattande förändringarna i den sociala barnvården och straffrättsligt inriktade åtgärder med fokus på barn och unga bör tas. Det bör också i högre grad uppmärksammas och problematiseras vad en reform av det slag som föreslås i utredningen innebär för socialtjänstens förutsättningar att arbeta förebyggande och preventivt, så som dessa begrepp har förstått (se ovan). Utökade inslag av tvång och kontroll kan få stor påverkan på enskildas tillit till myndigheter överlag, vilket i sig kan innebära att barn och föräldrar inte söker eller tar emot den hjälp som de själva tycker att de har behov av.

Brottsförebyggande eller straffprocessuella åtgärder?

Allmänt om förslaget

Som anges ovan är syftet att skydda och förhindra barn och unga från att begå brott och involveras i kriminell livsstil. Detta ska bland annat åstadkommas genom en tydligare samverkan mellan myndigheter som kan upptäcka, besluta om och följa upp brottsförebyggande åtgärder.

Åtgärderna motiveras i förslaget genom individuella och samhällliga hänsyn. Det är fakultetsnämndens mening att flera av de föreslagna åtgärderna bygger på alltför långtgående inskränkningar av de mänskliga fri- och rättigheterna (liksom barnrättsperspektivet, vilket behandlas nedan) på ett sådant sätt att det går att ifrågasätta om åtgärderna faktiskt kan anses vara brottsförebyggande. Fakultetsnämndens mening är att de individuella och samhällliga hänsyn som behandlas i förslaget inte utgör tillräcklig grund för dessa inskränkningar. Delar av utredningens förslag behandlas nedan.

Mänskliga fri- och rättigheter

Vid bedömningen av behovet av brottsförebyggande åtgärder ska hänsyn tas till barnet eller den ungas beteende, levnadsförhållanden, eventuell brottslighet och övriga omständigheter och det ska särskilt beaktas om barnet eller den unga vistas i en kriminell miljö (utredningens förslag, s. 17). Det behöver således inte föreligga en reell brottsmisstanke, utan det räcker med att barnet eller den unga bedöms befinna sig i påtaglig risk för att begå allvarlig kriminalitet.

Förutsättningarna för att begränsa mänskliga fri- och rättigheter följer av regeringsformen och den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (särskilt artikel 5, 8 och det fjärde tilläggsprotokollet och i vissa delar även barnkonventionen). Enligt fakultetsnämndens mening är det i flera delar som

de förslagna åtgärderna riskerar att komma i konflikt med de uppställda fri- och rättigheterna.

För det första kan en handlingsplan gälla i upp till två år. Barnet eller den unga och dennes vårdnadshavare har ett uttalat ansvar att delta vid möten vid MUK, liksom vid regelbundna möten med den myndighet som kommer att ansvara för uppföljningen av upprättade handlingsplaner. Om barnet eller den unga missköter sitt genomförande av handlingsplanen och upprättade åtgärder eller uteblir från uppföljningsmötena ska, enligt utredningens förslag, åtgärder vidtas omgående. I undantagsfall kan misskötsamhet leda till oplanerade hembesök samt att ärendet på nytt tas upp till förnyad prövning. Vidare föreslås att om ett omhändertagande tidigare har misslyckats så får MUK eller polismyndigheten besluta om att barnet eller den unga omhändertas inför ett inplanerat möte; högst sex timmar eller efter beslut av MUK 18 timmar före ett inplanerat möte. De barn som är under 15 år ska, enligt utredningens förslag, inte kunna omhändertas tidigare. Angående polisens hämtning av barn och unga till inplanerade möten vill fakultetsnämnden lyfta såväl behov- som proportionalitetsprincipen, särskilt mot bakgrund av att barnet eller den unga inte ännu behöver ha begått allvarlig brottslighet (denna fråga berörs även utifrån ett barnrättsperspektiv under rubriken nedan).

För det andra kan en handlingsplan, enligt utredningens förslag, innehålla en eller flera brottsförebyggande åtgärder i form av insatser och krav. Det kan handla om föreskrifter om sociala insatser eller medling och sådana åtgärder kan beslutas om oberoende av om barnet eller den unga och dennes vårdnadshavare lämnar samtycke till åtgärderna. En handlingsplan får även innehålla föreskrift med krav gällande skolgång och annan sysselsättning, deltagande i fritidsaktivitet, behandling eller vård samt andra åtgärder eller samverkansformer som syftar till att förebygga att barnet eller den unga begår brott eller på annat sätt utvecklas ogynnsamt. Enligt förslaget kan det handla om att barnet eller den unga åläggs ansvar att vara hemma vid en viss tidpunkt eller närvara på en viss plats för att delta i en fritidsaktivitet (utredningens förslag, s. 294).

Mot bakgrund av att handlingsplanen kan gälla så länge som två år kan densamma innebära långtgående begränsningar av barnet eller den ungas skolgång, fritidsaktiviteter, deltagande i möten och andra åtgärder som inte bygger på frivillighet. När det gäller sådana inskränkningar måste det göras en avvägning mellan den brottsförebyggande effektiviteten och intrånget i den enskildes – och vårdnadshavarnas – privatliv och fördelarna med ett sådant intrång. I denna del anser inte fakultetsnämnden att utredningen har framlagt övertygande argument. Detta mot bakgrund av att ett barn eller en ung som ännu inte har begått allvarlig brottslighet kommer att drabbas av mer ingripande åtgärder än en vuxen person som inom den ordinarie straffprocessen misstänks för allvarlig brottslighet (jfr. tvångsmedel i RB). Utredningens förslag tycks ha låtit effektivitetsskålen väga över på bekostnad av mänskliga fri- och rättigheter.

Barnrättsperspektivet

Angående frågan om hämtning till inplanerade möten (som har behandlats ovan) vill fakultetsnämnden lyfta barnrättskommitténs ställningstaganden rörande att vidta åtgärder som kan förhindra barnet eller den ungas möjligheter till vidare delaktighet. Exempel på sådana åtgärder kan vara stigmatisering, social isolering och negativ publicitet (CRC/C/GC/10 Allmän kommentar nr 10 om barnets rättigheter inom rättskipning för unga lagöverträdare, p. 29 och CRC/C/GC/24 Allmän kommentar nr 24 om barnets rättigheter i det straffrättsliga systemet, p. 70 och 76). Att barn och unga, som ännu inte har begått brott, i vissa fall drabbas av mer långtgående konsekvenser än barn som har begått brott ställer sig fakultetsnämnden frågande till.

I likhet med den danska ordningen föreslås att beslutsorganen vid MUK ska bestå av tre ledamöter; en verksam eller tidigare verksam domare, en anställd vid polismyndigheten och en anställd vid kommunen med tidigare erfarenhet av arbete med barn och unga. MUK ska avgöra ärenden och upprätta individuella handlingsplaner efter muntlig handläggning där barnet eller den unga och dennas vårdnadshavare är skyldiga att delta. Om ärendet kan utredas tillfredsställande föreslås MUK ha möjlighet att avgöra ett ärende även om barnet och den unga eller dennas vårdnadshavare inte medverkar. I en sådan situation är det fakultetsnämndens mening att barnets bästa eller barnets rätt att bli hörd inte realiserar i tillräcklig utsträckning.

I utredningens förslag anges att det inte finns ett behov av att anlita sakkunskap vid handläggningen vid MUK, på det sätt som idag görs i Danmark. Fakultetsnämnden ställer sig frågande till anledningen till detta och hur ett sådant förfarande understödjer realiseringen av barnets bästa och barnets rätt att bli hörd. Även om handläggningen, enligt utredningens förslag, ska anpassas så att barnet eller den unga ska kunna tillgodogöra sig syftet och innehållet samt ges tillfälle att yttra sig finns det, enligt fakultetsnämndens mening, anledning att lyfta att förfarandet riskerar att understryka det repressiva inslaget i förfarandet – detta utan att reell brottsmisstanke föreligger. I flera fall kommer det sannolikt handla om yngre barn som inte kan förväntas tillvarata sina rättigheter på egen hand och inte alltid har vårdnadshavare som kan göra detsamma. Enligt utredningens förslag förordnas heller inte offentligt biträde förrän beslut om handlingsplan fattas. Således sker hela förfarandet, fram till denna punkt, utan juridiskt ombud (och åter igen utan att formell brottsmisstanke har fattats, jfr. SOU 2023:40 *Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen*).

Det finns också viss vetenskaplig grund för att anta att vissa av de barn som kommer att bli föremål för handläggning hos MUK kan uppvisa såväl psykiatriska tillstånd som neuropsykiatriska funktionsnedsättningar som, vid tillfället för mötet med MUK, och således i början av den så kallade riskbedömningen, ännu inte har uppmärksammas. Fakultetsnämnden ser därför gärna en ordning där barnpsykologisk/barnpsykiatrisk sakkunskap involveras tidigt i handläggningen.

Remissvaret har på fakultetsnämndens uppdrag beslutats av dekanus, professor Jane Reichel. Yttrandet har beretts av docent Katrin Lainpelto och forskarstuderande Amanda Lublin. Föredragande har varit utredare Karolina Alveryd. Yttrandet har expedierats av Juridiska fakultetskansliet.

Jane Reichel

Karolina Alveryd

2024-09-11

Dnr SU FV-1930-24

Juridiska fakultetsnämnden

Anders Nilsson
Handläggare
Områdeskansliet för humanvetenskap

Synpunkter på utredningen SOU 2024:30 En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga

Samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden har erbjudits att inkomma med synpunkter på rubricerad remiss.

Kriminologiska institutionen och Institutionen för socialt arbete har inkommit med synpunkter, bifogas, vilka tillsammans utgör fakultetsnämndens synpunkter på utredningen.

Detta beslut har fattats av dekanus Yvonne Svanström, föredragande har varit handläggare Anders Nilsson.

Yttrande

En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga
(SOU 2024:30)

Sammanfattning

Institutionen för socialt arbete vid Stockholms universitet avvisar det huvudsakliga förslaget i SOU 2024:30. Förslaget innebär en omfattande organisatorisk reform, samtidigt som vi bedömer att nyordningen inte skulle förbättra samhällets brottsförebyggande arbete på ett grundläggande sätt. Nedan utvecklar vi våra invändningar.

Invändningar

Det är en angelägen uppgift för samhället att förebygga ungdomskriminalitet. I utredningen föreslås en ny statlig myndighet – MUK/Myndigheten mot ungdomskriminalitet – som ett sätt att motverka ungdomskriminalitet. Vi anser att det är mer förnuftigt, både ekonomiskt och för samhällets brottsförebyggande arbete, att stärka kommunernas befintliga arbete, snarare än att etablera en ny myndighet. Våra huvudsakliga invändningar:

- Den senaste tiden har det kommit nya lagar som rör socialtjänstens brottsförebyggande arbete, till exempel lag (2023:196) om kommunernas ansvar för brottsförebyggande arbete. Därtill pågår en statlig utredning om öppna insatser utan samtycke ("mellantvång") och sekretesslagstiftningen ses över. Vår bedömning är att det snarare än en ny myndighet är mer effektivt att satsa resurser på att ge kommunerna möjlighet att arbeta utifrån kunskapsbaserade arbetssätt, exempelvis Socialstyrelsen och SBU:s rekommenderade metoder.
- MUK kommer huvudsakligen bli en kontroll- och uppföljningsinstans. Antagandet att detta främjar det brottsförebyggande arbetet menar vi är tveksam, eftersom forskning visar att fokus på kontroll och tvång tenderar att minska individers motivation till förändring.
- Vi ser en risk att reformen innebär att berörda individers tillit till socialtjänsten försämras, något som även påvisats i danska utvärderingar. Det finns en betydande risk att processen upplevs som straffinriktad av barn och vårdnadshavare, särskilt då nämnden inkluderar en domare, en polis och en

kommunal tjänsteman, samt att uppföljningen eventuellt hanteras av kriminalvården.

- Det är i samma anda oklart hur utredningens förslag linjerar med den nya socialtjänstlagen som förväntas träda i kraft 2025 och där socialtjänstens förebyggande arbete betonas. Om socialnämnden uppfattas som en del av brottsbekämpande myndigheter riskerar det att avskräcka barn, unga och deras vårdnadshavare från att söka eller ta emot hjälp, vilket strider mot intentionerna i den nya lagen.
- Vi vet utifrån forskning att barn och familjer i kontakt med socialtjänst önskar färre myndighetskontakter. En trolig konsekvens av den föreslagna ordningen är parallella myndighetsprocesser och en ökning av antalet inblandade professionella i varje ärende.
- MUK föreslås bli en kunskapsspridande myndighet. Det finns dock redan ett flertal myndigheter med ansvar för kunskapsspridning inom området, såsom Brå, Socialstyrelsen och SBU. Att ytterligare en myndighet ska tilldelas sådana uppgifter riskerar göra ett redan spretigt fält ännu mer spretigt.
- Det finns risk för godtycke vid bedömning av om ett barn är i riskzon, vilket inte adresseras tillräckligt i utredningen.

Yttrandet har utformats av fil dr Peter Andersson i samarbete med docent David Pålsson.

Kriminologiska institutionens förslag till remissvar på SOU 2024:30, En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga

Sammanfattning av yttrandet

Kriminologiska institutionen avvisar förslaget till en ny myndighet med uppgiften att besluta om och följa upp individuella åtgärder mot barn och unga som riskerar begå allvarliga brott. Att gå in med stödåtgärder för att hjälpa barn som tidigt uppvisar ett normbrytande beteende finns inget att invända emot. Detta är dock främst en fråga om resurser till skola och socialtjänst och inte om att tidigt involvera rättsväsendet. Institutionen avvisar också förslaget då det inte med någon säkerhet går att tidigt predicera vilka barn som kommer att göra sig skyldiga till allvarlig brottslighet. Det framgår heller inte av utredningen hur de åtgärder som ska sättas in skiljer sig från de insatser som redan görs i dag.

Utredningens direktiv och förslag

Utredning ska beskriva och analysera den danska ordningen med ungdomskriminalitetsnämnder och analysera möjligheterna att införa en liknande ordning i Sverige. Syftet med den danska ordningen är att kunna ingripa tidigare, mer konsekvent och med kraftfullare åtgärder mot barn i åldrarna 10–14 år. Analysen ska så långt som möjligt grundas på forskningsbaserad kunskap.

Utredningens lagförslag avser barn och unga under 18 år, utan åldersgräns nedåt, som riskerar begå brott av allvarligt slag. En ny myndighet mot ungdomskriminalitet, MUK, ska inrättas. Polismyndigheten ska ansvara för att identifiera unga som riskerar begå allvarlig brottslighet senare i livet och hänvisa ärenden till MUK, som därefter inhämtar yttrande från socialnämnden. MUK beslutar sedan om en handlingsplan med en eller flera brottsförebyggande åtgärder. Beslut om åtgärder mot ett barn eller en ung människa ska enligt förslaget fattas av ett av sju regionala organ bestående av en domare och en representant för vardera Polismyndigheten och kommunen. Enligt ett förslag ska Kriminalvården svara för kontroll av implementeringen av handlingsplanen. Den föreslagna myndigheten får en tydlig slagsida åt rättsväsendet i jämförelse med nuvarande ordning.

Bedömning

Effekter av ökade ingripanden mot barn och unga

Direktiven har tillkommit mot bakgrund av det ökande grova våldet bland barn och unga. Samtidigt har uppdraget till utredningen endast formulerats som att undersöka formen för införandet av den danska ordningen. Enligt utredningen har systemet i Danmark "fungerat bättre än förväntat" och "trots kritiska röster" (s. 202 ff.). Detta förefaller avse de administrativa rutinerna. Det framhålls att någon utvärdering av ordningens effekter på fortsatt brottslighet inte publicerats men väntas senare under 2024.

Utredningen försöker dock bygga upp ett stöd för att mer ingripanden mot barn skulle kunna ha en brottsförebyggande effekt. Tydliga reaktioner och snabba konsekvenser av brottsliga handlingar sägs få en brottsförebyggande effekt. Det påstås att det går "att åstadkomma en betydande minskning av den totala brottsligheten genom att rikta effektiva brottsförebyggande åtgärder mot vissa individer" (s. 223). Det sägs även finnas "forskning som visar att ett frihetsberövande kan ge vissa unga lagöverträdare utrymme för att omvärdera sin livsstil" (s. 152).

Påståenden som dessa, och utan referenser, överensstämmer knappast med forskningens läge. I en nyligen genomförd forskningsöversikt om effekter av fängelsestraff i Norden visas att mer ingripande påföljder är särskilt skadliga för unga (Alm 2024). När det danska experimentet med sänkt straffmyndighetsålder från 15 till 14 år på 2000-talet utvärderades visade det sig att de 14-åringar som blev föremål för rättsväsendets insatser hade signifikant sämre studieresultat och mer återfall i brott än de 14-åriga förövare som innan reformen endast blev föremål för socialtjänstens insatser (Piil Damm, m. fl. 2017).

Därutöver visar en bred forskning om konsekvenser av tvångsomhändertagande av barn att detta är förknippat med kraftiga överrisker för en mängd negativa utfall, inklusive kriminalitet (se t.ex. Brännström m.fl. 2024). I en statlig utredningen om slopad straffrabatt avvisar utredaren, dåvarande riksåklagaren Petra Lundh, förlängda frihetsstraff även för unga myndiga: "Mot denna bakgrund drar vi slutsatsen att det inte finns något empiriskt, eller erfarenhetsbaserat, stöd för skärpta påföljder för unga lagöverträdare" (SOU 2018:85).

Även om MUK:s åtgärder ska ske inom ramen för socialtjänstens insatser – och därmed inte är straffrättsliga – utesluts inte tvångsmässiga frihetsberövanden. Erfarenheterna av straffrättsliga åtgärder mot barn måste då också anses vara relevanta för bedömningen av inrättandet av den nya myndigheten. I förhållande till den omfattande forskning som finns om olika typer av tvångsomhändertaganden och frihetsberövande åtgärder mot barn, kan utredningen inte sägas ha följt direktivens krav på att analysen så långt som möjligt ska grundas på forskningsbaserad kunskap.

Om möjligheten att göra individprognoser

Den föreslagna modellen bygger på att barn och unga som i framtiden kan tänkas begå allvarliga brott tidigt kan identifieras. Utredningen refererar en forskningsmanställning från Socialstyrelsen, som visar att det finns tydliga risk- och skyddsfaktorer och att tidigt normbrytande beteende ökar risken för fortsatt normbrytande.

Socialstyrelsens beskrivning av forskningsläget är här korrekt. Tidig prediktion av beteenden för att förhindra senare allvarlig brottslighet är dock förenat med olika problem. Att det finns riskfaktorer är inte detsamma som att det med närmare säkerhet tidigt går att säga att någon kommer att begå allvarliga brott i framtiden. Andelen falska positiva, dvs. de som felaktigt identifieras som att de kommer att begå allvarligare brott i framtiden, kommer alltid att bli stort. I en svensk långtidsuppföljning av personer som i ungdomen uppvisat olika grad av risker visade sig enbart en tredjedel av dem med den högsta risken senare i livet tillhöra gruppen som mest frekvent begick brott (Sivertsson & Carlsson 2015).

Ingripande åtgärder kommer i onödan att sättas in mot falska positiva och det uppstår kontraproduktiva effekter, särskilt om rättsväsendet kopplas in. I den mån samhället ska satsa resurser när det finns många falska positiva bör staten försäkra sig om att det handlar om stödjande åtgärder som är av godo för barnets bästa.

Enligt utredningen är det inte framtida brott i allmänhet som ska prediceras utan allvarliga brott som mord och andra våldsbrott, hot, skjutningar, sprängningar och allvarlig narkotikabrottslighet. Detta reser frågan hur risk för dessa brott ska skiljas ut från risk för andra brott i prediktionen. Ju allvarligare brotten förväntas vara, och därför särskilt viktiga att kunna förutse och förebygga, desto ovanligare är de också och därmed särskilt svåra att förutsäga. *Mord på individnivå kan inte förutsägas* (Tham 2022).

Prognoserna ska enligt utredningens förslag utföras av polisen. De riskfaktorer som Socialstyrelsens rapport tar upp är dock knappast sådana som identifieras av polisen. Det enda möjliga tillskottet till prognosmodellen förefaller vara information om vistelse i kriminella kretsar. Att polisen bör bli mer uppmärksam på ett sådant förhållande i sin orosanmälan till socialtjänsten kräver knappast inte inrättandet av en ny myndighet.

Utredningen tar upp flera prediktionsinstrument som används av olika myndigheter för att prognosticera kriminalitet. Det hade varit rimligt att utredningen redovisat effekterna av dessa instrument i det konkreta brottsförebyggande arbetet med att minska den allvarliga brottsligheten. En utredning, SOU 2010:15, föreslog tidiga ingripande – illustrerat genom ett spädbarn som omslagsbild – för att bekämpa den organiserade brottsligheten. Vilket blev det konkreta resultatet av förslaget från denna utredning? Har de invändningar som anfördes i Kriminologiska institutions (2010) remissvar på detta betänkande rörande möjligheten till tidig prediktion visat sig felaktiga?

Förslagets förhållande till nuvarande insatser?

När väl barnen och de unga i riskzonen för allvarlig brottslighet identifierats – vilket alltså inte går att göra med någorlunda säkerhet – vilka är då de åtgärder som ska vidtas som inte redan existerar? Hur förhåller sig förslaget till de sociala insatsgrupperna som var ett resultat av SOU 2010:15? Myndigheter, inkl. polis och socialtjänst skulle samarbeta, unga med hög risk att begå brott skulle identifieras och åtgärdsplaner skulle upprättas. Vilka har resultaten blivit och hur skiljer sig det aktuella förslaget från det uppdrag de sociala insatsgrupperna har? Har den riksbedömningsmanual som Brå skulle utarbeta enligt utredningen visat sig användbar i praktiken?

Sedan våren 2024 verkar s.k. BoB-grupper (Barn och unga i organiserad brottslighet). I dessa regionala organ samverkar bl.a. Polisen, Kriminalvården och kommunerna för att hindra barn och unga från att bli del av kriminella nätverk och organiserad brottslighet. Polisen har uppgiften att bedöma hur många barn och unga som ingår i målgruppen. Hur ska den föreslagna myndigheten förhålla sig till de regionala Bob-grupperna och vilka uppgifter kommer att sammanfalla?

Det faktiska arbetet med barn och unga som identifierats ska enligt utredningens förslag skötas av socialtjänsten. Vad är det för nya insatser som enligt utredning ska sättas in utöver det arbete som socialtjänsten redan gör? Det hade varit önskvärt att utredningen låtit

socialsekreterare få komma till tals och förklara på vilket sätt socialtjänsten efter förslaget genomförande är tänkt att förändra sitt arbetssätt. Den nya socialtjänstlag som bereds innebär också ett brottsförebyggande uppdrag för socialtjänsten, där frågan inställer sig hur det förhåller sig till utredningens förslag.

Förslaget andas, liksom direktiven, en misstänksamhet mot att den kommunala socialtjänsten inte ingriper med tillräckligt kraftiga och straffande åtgärder. Socialsekreterarna görs ansvariga för att komma tillrätta med ett problem genom individåtgärder som har sin grund i strukturella och situationella förhållanden. Dessa förhållanden kommer inte att förändras genom utredningens förslag.

Slutsats

Utredningen har inte gjort troligt att den föreslagna myndigheten kommer att ha någon effekt för att minska risken att barn och unga hamnar i brottslighet av allvarligt slag. Inrättandet av myndigheten kommer främst att innebära resursslöseri, fler sammanträden och ökad byråkratisering. En ytterligare myndighet inrättas av en regering som vill begränsa antalet myndigheter.

Kriminologiska institutionen avvisar utredningens förslag.

Remissvaret har beretts av Henrik Tham.

Kriminologiska institutionens styrelse har fattat beslut per capsulam den 19 augusti 2024.

Referenser

Alm, S. (2024) "Konsekvenser av fängelsestraff i Norden. En forskningsöversikt." Rapport 2024:1, Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet.

Brännström, L., Andershed, A-K., Vinnerljung, B., Hjern, A., Almquist, Y.B. (2024) "Genderspecific trajectories of offending from adolescence until age 40 among individuals with experience of out-of-home care: A national cohort study", *Developmental Child Welfare*, 6(1): 3-22.

Kriminologiska institutionens (2010) remissvar på Kriminella grupperingar – motverka rekrytering och underlätta avhopp (SOU 2010:15) samt Effektivare insatser mot ungdomsbrottsligheten (Ds 2010:9). Ju2010/2161/PO, ([SOU 201015.pdf \(su.se\)](#)).

Piil Damm, A., Larsen, B. Ø., Skyt Nielsen, H., Simonsen, M. (2017). "Lowering the minimum age of criminal responsibility: Consequences for juvenile crime and education". Economics Working Papers 2017-10, Department of Economics and Business Economics, Aarhus University.

Sivertsson, F. & Carlsson, C. 2015. "Continuity, Change, And Contradictions Risk and Agency in Criminal Careers to Age 59." *Criminal Justice and Behavior*, Vol. 42, No. 4, April 2015.

SOU 2018:85. Slopad straffrabatt för unga myndiga. Betänkande av Ungdomsreduktionsutredningen. Statens offentliga utredningar.

Tham, Henrik, 2022. "Tidiga ingripanden och individinsatser som kriminalpolitisk strategi." I: Felipe Estrada, Janne Flyghed & Anders Nilsson (red.), Den svenska ungdomsbrottsligheten. Femte upplagan. Lund: Studentlitteratur.